

Oorlog = Hel

Auteur: Ambrosius Duuk

Oorlog = Hel

Wie was ik in mijn jeugd? Een geheel normale jongen.

Geen drama, geen ellende. Mijn jeugd was, voor zover ik het kan beoordelen, gewoon goed. Niet perfect, maar wie heeft dat wel? Ik had ouders die hun best deden. Vrienden, school, sport op zaterdag. Alles volgens het boekje.

Toen kwam de dienstplicht. Zoals bij zovelen in die tijd. Ik ging erheen zonder grootse ideeën. Geen heldenverhalen, geen bijzondere overtuigingen. Maar daar, ergens op een oefenterrein met veel wind en weinig kleur, ontdekte iemand iets over mij: ik kon goed schieten. Niet zomaar goed—bijzonder goed. Vooral op lange afstand.

Dat was het begin van een reeks gebeurtenissen die ik tot op de dag van vandaag met me meedraag.

Mijn talent bleef niet onopgemerkt. Van gewone dienstplichtige schoof ik langzaam, bijna ongemerkt, door naar een ander legeronderdeel. Er werden geen grote woorden gebruikt, geen ceremonie. Iemand zei gewoon: “We hebben een plek voor je.” En ik ging.

Daar veranderde er van alles. De oefeningen werden stiller. De blikken serieuzer. De wapens anders.

Ik kreeg een Sako TRG 21 in handen. Magnum Lapua .338 patronen. Strak, zwaar, krachtig. Een precisiewapen voor afstanden waarbij je de adem van je doelwit niet meer ziet, alleen de beweging, soms enkel een schaduw. Het wapen vergaf weinig, maar als je het kende, sprak het terug.

Later modificeerde ik een Beretta AR90. Ik wilde iets dat sneller kon, lichter, flexibeler. Ik maakte het wapen mijn eigen. Geen standaardgeweer meer, maar iets dat naar me luisterde zoals ik naar hem.

Die twee werden mijn maatjes. Geen mensen. Geen kameraden. De Sako en de Beretta. IJzer en olie, staal en discipline. Ze waren altijd stil. En ze deden wat ik van ze vroeg.

En toen kwam de opdracht. Irak.

Alle oefeningen, alle papieren doelen, alle commando's die ik ooit had gehoord—ze bereidden me niet echt voor. Niet op dit.

Mijn doelwit was geen voertuig. Geen installatie. Geen abstract gevaar.

Het was een mens.

Ongeveer 450 meter van me vandaan. Hij zat op de grond. Wat hij daar precies deed weet ik niet meer. Het licht was goed die dag, een zachter bries en de lucht was droog.

Mijn ademhaling was rustig. Mijn zicht helder. Alles wat ik geleerd had zat in mijn lichaam alsof ik het al jaren deed.

Ik drukte af.

Het hoofd klapte opzij.

Doelwit: uitgeschakeld. Dood.

Oorlog = Hel

Bij het doelwit brak alles los. Mannen schoten in het wilde weg, zonder richting, zonder dekking. Ze hadden geen idee waar het schot vandaan kwam. Geen flits, geen geluid dat ze konden plaatsnemen. Alleen plotseling dood uit het niets.

Ik bleef liggen. Mijn ademhaling nog steeds onder controle.

Drie mannen renden naar een auto. Ik legde aan. Richtte op een van de banden. Eerste schot: mis. Ik raakte de auto, maar de band bleef heel. Tweede schot: raak. De auto kwam langzaam tot stilstand.

Er volgden nog twee voertuigen. Beide schakel ik uit. Eén voor één. Niet uit woede. Niet uit haat. Gewoon omdat het moest. Omdat het mijn taak was.

Daarna verliet ik het gebied. Geen woorden, geen gedachten. Alleen procedures. Meldde me bij mijn team. Alles volgens protocol.

Missie geslaagd.

Na Irak kregen we een andere opdracht. Rwanda.

Ik dacht dat ik al veel had gezien. Veel had gedaan. Maar niets bereidde me voor op wat daar gebeurde. Op wat mensen elkaar aandeden—met hun eigen handen, zonder afstand, zonder wroeging.

Onze eenheid was gestuurd om de genocide te stoppen. We waren niet de enigen. Er waren meerdere eenheden, meerdere landen. De geschiedenis heeft bewezen wat wij toen al wisten: we zijn niet geslaagd.

Ja, ik heb daar mensen doodgeschoten. Rebellen, strijders, moordenaars. Maar het moeilijkste... het meest ondraaglijke...

Er was een vrouw. En haar dochter. Klein meisje, misschien vijf, zes jaar. Ze waren al zwaar mishandeld. De moeder bloedde. Rebellen stonden klaar om haar borsten af te snijden, als vorm van vernedering. Ik zag het gebeuren. Wij zagen het. We konden niets. Niet in die seconde. Niet op die afstand. Geen tijd. Geen ruimte. Geen redding.

Dus ik deed het enige wat ik kon. Wat ik op dat moment als enige uitweg zag.

Ik schoot. Eén voor de moeder. Eén voor het kind. Zuiver. Snel. Geen lijden meer.

Dit was geen opdracht. Niemand had me dit gevraagd. Niemand zou me dit ooit bevelen.

Maar ik deed het. En het vreet aan me.

Want vandaag, als ik dit vertel, word ik veroordeeld. “Er waren toch andere opties?”

“Waarom niet wachten?”

Maar wie daar niet was, wie dat niet heeft gezien, geroken, gevoeld—die moet zwijgen.

Achteraf is iedereen expert. Iedereen strateeg. Iedereen moreel zuiver.

Vandaag zie ik datzelfde onbegrip in onze maatschappij. Bij politiemensen die in seconden moeten beslissen. Bij brandweerlieden in chaos. Verpleegkundigen die tussen leven en dood kiezen. En dan komt het achteraf gewauwel. De praatprogramma's. De social media rechters.

Maar wij—de mensen in het moment—hebben geen commissie. Geen pauzeknop.

We hebben seconden. En we moeten kiezen.

Oorlog = Hel

Rwanda was de hel.

We leefden van dag tot dag, hoopten op een terugkeer naar huis. Maar het einde kwam niet. In plaats daarvan: Somalië. Een nieuwe opdracht. Nieuwe vuiligheid.

We werden ingedeeld bij UNOSOM II. Operation Gothic Serpent.

Doel: achterhalen waar Mohammed Farah Aidid zich bevond. De man achter het geweld, het verzet, het bloedbad.

In Somalië was alles wat menselijk was, verdwenen. De regels, de grenzen, de moraal allemaal verdampt in de woestijnhitte, althans zo leek het.

En toen gebeurde het. Kinderen. We hebben verdomme kinderen moeten neerschieten. Jochies van amper veertien, sommigen nog jonger. Met bomgordels om hun lijf, rennend op onze posities af. Geen tijd om na te denken.

Alleen: nu hen neerschieten, of straks bij onze posities doden vinden.

Een man of vrouw met een wapen: dat is strijd. Maar een kind?

Dat is geen strijd. Dat is iets anders. Iets waar ik nog steeds geen woord voor heb. Geen taal, geen uitleg.

Later kregen we via een informant een hoge rebel te pakken. Hij zou weten waar Aidid zat. Hij zweeg. Glazige ogen. Kaken stijf.

We deden dingen. Dingen waar ik niet trots op ben. Dingen die ik hier maar deels beschrijf.

Een vinger eraf. Geen reactie.

Een wond in de voet, kruit erin, aansteken.

Hij gilte. Maar geen woord.

Het ging verder. Veel verder. En hij overleefde het niet.

Geen overwinning. Geen resultaat. Alleen leegte.

Laat niemand mij zeggen dat oorlog schoon is. Dat het rechtvaardig is. Dat er regels zijn die altijd gelden. In theorie: ja. Op papier: prachtig. In de realiteit? Oorlog is vuil. Het is chaos.

Het is de afwezigheid van alles wat normaal is.

En voor alle moraalridders, alle geitenwollen sokken, alle politici en achterafpraters:

Als je er niet bent geweest,

Als je het stof niet hebt gevoeld,

Het bloed niet hebt geroken,

Het gegil niet hebt gehoord—

Dan mag je je oordeel houden.

Eenmaal thuis was ik klaar met Defensie. Ik wilde niets meer met het leger te maken hebben. Geen uniform. Geen bevel. Geen wapen.

Ik wilde een civiele baan. Iets normaals. Gewoon deel uitmaken van een samenleving die nooit had gezien wat ik had gezien. Ik hield mijn hoofd laag, werkte, deed mijn best.

Tot de coronacrisis kwam.

Ik had een baan waarin ik veel zag. Te veel. Doden. Lijden. Onmacht. De samenleving die spartelde en wegzonk in angst en chaos. En in die chaos brak er iets open in mij.

Oorlog = Hel

Irak. Rwanda. Somalië.

Beelden. Geuren. Geluiden. Ogen die me aanstaarden. De vrouw en het kind. De jongen met de bomgordel. De rebel die we niet konden breken. Alles kwam terug. Niet als herinneringen, maar als realiteit. Alsof het opnieuw gebeurde, elke dag.

De nachtmerries begonnen. Daarna de herbelevingen. En uiteindelijk... de dissociaties. Alsof ik uit mijn lichaam trad. Alsof ik even weg was. Niet hier. Niet daar. Gewoon nergens.

De diagnose kwam: CPTSS. Complexe posttraumatische stressstoornis. Alsof een stempel iets oplost. Maar het gaf tenminste woorden aan wat ik al die jaren had meegedragen.

Inmiddels... gaat het iets beter. Niet goed. Niet normaal. Maar iets.

Ik slik mijn medicatie. Ik krijg intensieve begeleiding. En ik heb contact met lotgenoten.

Mannen en vrouwen die dezelfde duisternis hebben gezien. Zij begrijpen het zonder uitleg. Zij houden me in het hier en nu.

Maar ook zij kunnen de nachtmerries niet wegnemen. De herbelevingen. De momenten waarop mijn geest me verlaat.

Het is alsof de oorlog niet voorbij is. Het heeft alleen een ander uniform aangetrokken.

Misschien is het moeilijkste nog niet wat ik heb meegemaakt.

Het moeilijkste is leven in een wereld waar mensen denken dat ze het begrijpen, maar geen flauw idee hebben.

Ze zitten tegenover me. Hulpverleners. Met hun diploma's, hun handboeken, hun vriendelijke stem. Ze hebben geleerd over trauma. Over dissociatie. Over nachtmerries. Ze zeggen de juiste woorden. "Veiligheid." "Herstel." "Regulatie." Ze bedoelen het goed.

Maar ze weten het niet.

Ze weten niet hoe het is om ineens weer in Irak te liggen, terwijl je eigenlijk in je woonkamer zit. Ze weten niet hoe het voelt om wakker te worden in je eigen zweet, je hart bonzend, de geur van bloed in je neus terwijl er geen bloed is. Ze weten niet hoe het is om je te schamen voor iets waar je geen keuze in had, en tegelijk te vechten voor waardigheid in een samenleving die liever wegkijkt.

Ze weten niet hoe het is om je eigen hoofd niet meer te vertrouwen.

En dat maakt het eenzaam. Onmenselijk eenzaam, soms.

De mensen die het wel snappen zijn de mensen die zelf in het donker zijn geweest.

Oud-militairen. Oud-politie. Verpleegkundigen die dingen hebben gezien die je niet zomaar weer kunt vergeten. Zij spreken zonder woorden. Eén blik, één knik, en het is er: begrip.

Soms zou ik willen dat hulpverleners leerden wat ze niet kunnen leren uit boeken. Dat ze zouden durven zeggen: ik weet het niet, maar ik blijf bij je. Dat zou al zoveel zijn.

Maar meestal voel ik alleen het verschil. Tussen wat ze denken te weten en wat het echt is.

CPTSS is niet alleen een diagnose.

Het is een permanente oorlog, in een vredige omgeving.

En niemand ziet het aan je.